

1 Lovutkast

Utvalgets forslag

Utkast til lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven)

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

§ 1. Lovens formål

(1) Loven skal legge til rette for at forvaltningens saksbehandling er god, tillitskapende og effektiv. Den skal ivareta hensynet til den enkelte og til samfunnet.

(2) For å oppnå lovens formål skal forvaltningsorganet opptre saklig og samarbeide med andre forvaltningsorganer.

§ 2. Lovens virkeområde

(1) Loven gjelder for

- a) staten, fylkeskommunene og kommunene
- b) andre i saker hvor de utøver offentlig myndighet.

(2) Loven gjelder når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov.

§ 3. Unntak for visse institusjoner

(1) Loven gjelder ikke for domstolenes virksomhet.

(2) Loven gjelder heller ikke for Stortinget, Riksrevisjonen, Stortingets ombudsmann for forvaltningen eller andre organer for Stortinget.

§ 4. Unntak for visse saker

(1) Når et forvaltningsorgan selv behandler eller avgjør saker i medhold av lovene i bokstav a til f, gjelder loven bare når det er fastsatt i vedkommende lov, eller når forvaltningsorganet gir forskrifter:

- a) domstolloven
- b) tvisteloven, voldgiftsloven og tvangsfullbyrdelsesloven
- c) straffeprosessloven
- d) skjønnsloven og jordskiftelova
- e) konkursloven, gjeldsordningsloven og skifteloven
- f) rettsgebyrloven.

(2) Når et forvaltningsorgan handler på privatrettslig grunnlag, for eksempel ved å inngå avtaler eller utøve eierrådighet, gjelder bare reglene i kapittel 4 om inhabilitet og kapittel 5 om taushetsplikt.

§ 5. Lovens anvendelse på Svalbard

Loven gjelder på Svalbard så langt ikke Kongen fastsetter noe annet i forskrift.

§ 6. Definisjoner

(1) Som enkeltvedtak regnes en avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet, er bestemmende for rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer, og avslutter saken helt eller delvis. Følgende avgjørelser skal regnes som enkeltvedtak hvis ikke annet er fastsatt:

- a) fastsetting av påbud, forbud, fritak eller tillatelse med grunnlag i lov eller forskrift
- b) tildeling eller opphør av pengeytelser med grunnlag i lov eller forskrift eller for øvrig etter en fast ordning

- c) tildeling eller opphør av tjenester eller andre naturalytelser med grunnlag i lov eller forskrift
- d) avvisning av en sak
- e) fastsetting av tvangsmulkt
- f) tilsetning, oppsigelse, suspensjon, avskjed eller forflytting av offentlig tjenesteperson, og ileggelse av ordensstraff.

(2) Som forskrift regnes en avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet, og som er bestemmende for rettigheter eller plikter til en ubestemt krets av personer.

(3) Som part regnes

- a) den som et enkeltvedtak eller annen individuell avgjørelse kan rette seg mot
- b) den som kan få sine rettigheter eller plikter endret som følge av en slik avgjørelse
- c) den som en slik avgjørelse kan innebære vesentlige ulemper eller skadevirkninger for.

§ 7. Lovens anvendelse i saker om tilsetning, oppsigelse og avskjed av offentlige tjenestepersoner

(1) Når et forvaltningsorgan treffer enkeltvedtak om tilsetning etter § 6 første ledd bokstav f, gjelder ikke reglene om begrunnelse i § 48, klage i §§ 53 til 60 og omgjøring i § 62 annet ledd. Forvaltningsorganet kan bestemme at reglene likevel skal gjelde.

(2) Når et kommunalt eller fylkeskommunalt organ treffer vedtak om oppsigelse eller avskjed etter § 6 første ledd bokstav f, gjelder ikke reglene om klage i §§ 53 til 60.

Kapittel 2. Alminnelige bestemmelser

§ 8. Forvaltningsspråk

(1) Forvaltningsspråket er norsk.

(2) Forvaltningsorganet skal bruke et språk som er klart, presist og så vidt mulig tilpasset mottakeren.

(3) Om forvaltningsorganets bruk av bokmål og nynorsk gjelder lov 11. april 1980 nr. 5 om målbruk i offentlig teneste. Om bruk av samisk gjelder sameloven 12. juni 1987 nr. 56 kapittel 3.

(4) I samsvar med den nordiske språkkonvensjonen skal forvaltningsorganet ta imot søknader på nordiske språk og om nødvendig bruke tolk eller oversetter.

§ 9. Tolkning og oversetting

(1) Om forvaltningsorganers plikt til å bruke tolk gjelder [tolkeloven].

(2) I saker om enkeltvedtak som forvaltningsorganet selv tar opp, skal det sørge for at vedtaket med begrunnelse og sentrale dokumenter i saken blir oversatt til engelsk eller et språk som parten forstår, så langt det er nødvendig for at en privatperson som er part, kan ivareta sine interesser på rimelig måte.

§ 10 Skriftlig saksbehandling

(1) Saksbehandlingen i forvaltningsorganet er skriftlig.

(2) Hvis det er nødvendig fordi saken haster eller andre særlige forhold tilsier det, kan saksbehandlingen skje på annen måte.

(3) Henvendelser, observasjoner, meddelelser og avgjørelser i en sak skal foreligge skriftlig eller nedtegnes av forvaltningsorganet hvis de har betydning for saksbehandlingen eller bør bevares for ettertiden.

§ 11. Helautomatisert saksbehandling

Kongen kan gi forskrift om at forvaltningsorganet på bestemte sakområder kan treffe avgjørelser ved helautomatisert saksbehandling. Avgjørelser som er lite inngripende overfor den enkelte, kan treffes ved helautomatisert behandling uten hjemmel i forskrift.

Et mindretall (Fagernæs, Hæreid, Kjørholt og Sollie) foreslår at § 11 skal lyde:

Forvaltningsorganet kan treffe helautomatiserte avgjørelser hvor personopplysninger inngår, når behandlingen er nødvendig for å utøve offentlig myndighet eller utføre lovfestede oppgaver. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger.

§ 12. *Automatiserte saksbehandlingssystemer*

(1) Forvaltningsorganet skal dokumentere det rettslige innholdet i automatiserte saksbehandlingssystemer. Dokumentasjonen skal offentliggjøres, hvis ikke annet følger av lov eller særlige hensyn taler mot det.

(2) Kongen kan gi forskrift om krav til systemer og om offentliggjøring etter denne paragrafen.

§ 13. *Kontakt fra den enkelte og digital kommunikasjon*

(1) Forvaltningsorganet skal være tilgjengelig og legge til rette for at den enkelte kan ta kontakt på sikker og effektiv måte.

(2) Kongen kan gi forskrift om digital kommunikasjon mellom forvaltningsorganer og den enkelte, også om rett til å reservere seg mot digital kommunikasjon, bruk av fristregler og sikring av tilgjengelighet, integritet og konfidensialitet.

§ 14. *Veiledningsplikt*

(1) Forvaltningsorganet skal veilede innenfor sitt sakområde. Veiledningen skal tjene til å gi parter og andre mulighet til å ivareta sine interesser.

(2) Forvaltningsorganet skal på forespørsel så langt det er nødvendig, veilede om

- a) hvilke regler som gjelder, og vanlig praksis
- b) saksgangen
- c) hvilke faktiske omstendigheter som særlig kan få betydning for utfallet av saken.

(3) Omfanget av veiledningen må tilpasses sakens viktighet og forvaltningsorganets kapasitet. I en sak som forvaltningsorganet behandler, skal det av eget tiltak vurdere behovet den enkelte har for veiledning.

§ 15. *Hvordan veiledning skal gis*

(1) Forvaltningsorganet avgjør hvordan veiledning skal gis. Veiledning gis normalt i samme form som henvendelsen ble mottatt i.

(2) Den som henvender seg til et forvaltningsorgan med spørsmål som har aktuell interesse for vedkommende, har ved behov rett til muntlig samtale med en person i organet. Hvis det er nødvendig for å få en forvaltningssak opplyst, skal en slik samtale skje i et personlig møte. Også en mindreårig som blir representert av verge i saken, har rett til en slik samtale.

(3) I saker med parter som har motstridende interesser, må forvaltningsorganet veilede på en måte som ikke gir grunn til å tvile på organets objektivitet.

(4) Veiledning skal være gratis.

(5) Kongen kan gi forskrift om hvor langt veiledningsplikten rekker, og om fremgangsmåten ved veiledning.

§ 16. *Henvvisning til riktig forvaltningsorgan og retting av feil og mangler*

(1) Hvis noen henvender seg til uriktig forvaltningsorgan, skal det organet som mottar henvendelsen, om mulig vise vedkommende til riktig organ.

(2) Hvis en henvendelse til et forvaltningsorgan inneholder feil, unøyaktigheter eller andre mangler, bør forvaltningsorganet sette frist for å rette dette og etter behov veilede om hvordan det kan gjøres.

§ 17. Saksbehandlingstid og foreløpig svar

(1) Forvaltningsorganet skal behandle saken uten ugrunnet opphold.

(2) Når forvaltningsorganet mottar en søknad eller annen henvendelse som det har plikt til å behandle, skal det

- a) straks bekrefte at henvendelsen er mottatt, og opplyse om sannsynlig saksbehandlingstid eller
- b) gi et foreløpig svar med opplysning om sannsynlig saksbehandlingstid hvis det vil gå mer enn én måned før henvendelsen vil bli besvart.

(3) Blir saken vesentlig forsinket ut over den saksbehandlingstiden som forvaltningsorganet har opplyst om, skal det gi parten melding om det.

(4) Kongen kan gi forskrift om beregning av saksbehandlingsfrister.

§ 18. Gebyr for saksbehandling

(1) Kongen kan gi forskrifter på bestemte områder om gebyr for behandling av søknader om tillatelser, autorisasjoner, dispensasjoner mv.

(2) Gebyr for søknadsbehandling bør ikke settes over selvkost for forvaltningens behandling av søknader på området.

(3) Krav på gebyr for behandling av søknader er tvangsgrunnlag for utlegg.

(4) Gebyr for klage skal betales tilbake dersom klagen fører frem.

§ 19. Fullmektig

(1) Enhver har rett til å la seg bistå av en fullmektig under saksbehandlingen.

Forvaltningsorganet kan tillate bruk av flere fullmektiger i en sak.

(2) En fullmektig må være en myndig person som ikke er uskikket for oppdraget.

(3) Fullmektigen skal legge frem skriftlig fullmakt. En advokat trenger bare å legge frem skriftlig fullmakt når forvaltningsorganet ber om det.

(4) Forvaltningsorganet skal henvende seg til fullmektigen i spørsmål som er dekket av fullmakten. Når forvaltningsorganet finner det hensiktsmessig, kan det i tillegg henvende seg til parten direkte. Parten kan kreve å bli underrettet i tillegg til eller i stedet for fullmektigen.

§ 20. Befaring

Hvis forvaltningsorganet holder befaring i en sak om enkeltvedtak, bør parten varsles om tid og sted for befaringsen og gis anledning til å være til stede mens den pågår.

§ 21. Pålegg om å gi opplysninger

(1) Et pålegg om å gi opplysninger eller om utlevering av dokumenter eller andre gjenstander skal vise til de regler det bygger på. Det skal opplyses at pålegget kan påklages. I sak om administrativ sanksjon skal det gis opplysning om taushetsrett mv. så langt det følger av § 83.

(2) Pålegget kan påklages skriftlig eller muntlig innen én uke etter at parten er gjort kjent med det. Pålegget skal etterkommes selv om klagen ikke er avgjort, med mindre den som ga pålegget, gir utsetting. Utsetting bør gis når klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av pålegget. Utsetting skal gis hvis pålegget gjelder fremlegging av dokumenter, når disse blir forseglet og deponert etter regler gitt i forskrift. For øvrig gjelder bestemmelsene om klage i kapittel 8 tilsvarende.

§ 22. Avgjørelse om undersøkelse eller beslag

(1) En avgjørelse om undersøkelse eller beslag skal vise til de regler den bygger på. Det skal opplyses at avgjørelsen kan påklages.

(2) Parten skal gis anledning til å være til stede mens undersøkelsen pågår. Dette gjelder likevel bare der dette kan gjøres uten vesentlig ulempe og uten at formålet med undersøkelsen settes i fare.

(3) Den som leder undersøkelsen, skal uoppfordret legitimere seg og meddele formålet med den. Parten har rett til å ha et vitne til stede mens undersøkelsen pågår.

(4) Når undersøkelsen er avsluttet, skal det utarbeides en rapport, hvis det ikke er åpenbart unødvendig. Det skal fremgå av rapporten hva som var formålet med undersøkelsen, når og hvor den ble foretatt, og hvem som var til stede. Dersom undersøkelsen har avdekket ulovlige forhold, skal det fremgå hvilke forhold det er tale om. Dersom det ble tatt beslag, skal det fremgå hva som ble beslaglagt, og hvor beslaget ble tatt. Rapporten skal sendes til parten straks den er ferdig.

(5) Om klage gjelder § 21 annet ledd tilsvarende.

Kapittel 3. Delegering av myndighet

§ 23. Delegering av offentlig myndighet

(1) Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder delegering av myndighet som et forvaltningsorgan har til å treffe enkeltvedtak og gi forskrifter.

(2) Et forvaltningsorgan som delegerer myndighet, kan gi instruksjoner om hvordan den delegerte myndigheten skal utøves.

(3) En beslutning om delegering kan når som helst trekkes tilbake.

§ 24. Adgangen til å delegere

(1) Kongen og departementet kan delegere offentlig myndighet til sine underordnede forvaltningsorganer.

(2) Andre forvaltningsorganer i staten kan delegere til underordnede organer offentlig myndighet

a) når det følger av lov, forskrift eller beslutning av overordnet organ, eller

b) til å utfylle et vedtak som treffes av det forvaltningsorganet som delegerer.

(3) Delegering til uavhengige organer i staten kan bare skje i medhold av lov. Hvis organet ikke er opprettet ved lov, kan delegering likevel bestemmes av det organ som har opprettet det uavhengige organet.

(4) Delegering fra stat til kommune eller fylkeskommune kan bare skje i medhold av lov. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere myndighet innenfor rammen av kommuneloven eller annen lov.

(5) Delegering til private og til offentlige selskaper kan bare skje i medhold av lov.

§ 25. Krav til beslutningen om delegering

(1) En beslutning om å delegere offentlig myndighet skal være skriftlig, om det ikke gjelder delegering internt i et organ.

(2) Hvert departement skal gjøre tilgjengelig og holde ved like delegeringsvedtak på sitt område.

(3) For beslutninger om delegering i kommuner og fylkeskommuner gjelder kommuneloven § 5-14.

Et mindretall (Backer, Abeler og Innjord) foreslår som annet ledd annet punktum:

En beslutning etter første ledd skal kunngjøres i Norsk Lovtidend, hvis den ikke er begrenset til bestemte saker som er under behandling.

§ 26. Bruk av sakkyndige mv.

Forvaltningsorganet kan benytte sakkyndige, konsulenter og lignende i saksforberedelsen, men skal vurdere saken selvstendig før vedtak treffes.

Kapittel 4. Inhabilitet

§ 27. *Inhabilitet og dens virkninger*

(1) Den som er inhabil, skal ikke være med på å tilrettelegge grunnlaget for eller treffe avgjørelse i en forvaltningssak.

(2) Den som er inhabil, kan likevel

- a) forberede eller treffe foreløpig avgjørelse i saken hvis en utsettelse vil være til stor ulempe
- b) behandle saken hvis det er åpenbart at tilknytningen til parten eller saken ikke kan ha betydning for avgjørelsen, og hverken offentlige eller private interesser tilsier at den inhabile viker sete.

(3) Når en person er inhabil, kan en direkte underordnet i samme forvaltningsorgan tilrettelegge grunnlaget for, men ikke treffe avgjørelse i saken.

(4) Om nødvendig skal det oppnevnes eller velges stedfortreder for den inhabile. Hvis dette er forbundet med særlig ulempe, kan Kongen beslutte at saken skal overføres til et sideordnet eller overordnet forvaltningsorgan.

§ 28. *Forhold som leder til inhabilitet uten videre*

(1) Den som selv er part i saken eller har en vesentlig økonomisk interesse i sakens utfall, er inhabil.

(2) En person er inhabil når en part i saken er hans eller hennes

- a) nære slektning
- b) nåværende eller tidligere fosterbarn eller fosterforelder
- c) nåværende eller tidligere stebarn eller steforelder
- d) nåværende eller tidligere ektefelle, forlovede eller samboer
- e) nåværende ektefelles, forlovedes eller samboers nære slektning
- f) nære slektnings nåværende ektefelle, forlovede eller samboer
- g) nære venn, eller en person som vedkommende har sterk uvilje mot.

(3) En person er inhabil når han eller hun

- h) er eller det siste året før saken begynte, har vært verge eller fullmektig for en part i saken eller
- i) har eller det siste året før saken begynte, hatt lederstilling eller verv i styrende organer i et foretak, en sammenslutning eller en stiftelse som er part i saken.

(4) En person i klageinstansen er inhabil når vedkommende tidligere har truffet avgjørelse i saken, unntatt ved klage til Kongen over departementets vedtak.

(5) Med nær slektning forstås i denne paragrafen slektning til og med fetter og kusine.

§ 29. *Andre forhold som kan lede til inhabilitet*

(1) En person er inhabil når det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til at saken vil bli behandlet på en upartisk og saklig måte.

(2) I vurderingen skal det legges vekt på om avgjørelse i saken kan innebære særlig fordel eller ulempe for vedkommende eller noen som han eller hun har nær tilknytning til, og i den forbindelse

- a) hvor nær tilknytningen er
- b) hva slags og hvor stor fordel eller ulempe det er
- c) hvor sannsynlig det er at fordelen eller ulempen vil inntre.

§ 30. *Avgjørelse om inhabilitet*

(1) Enhver skal ta stilling til sin egen inhabilitet så snart han eller hun kjenner til forhold som kan gi grunn til det. Spørsmålet kan avgjøres av en overordnet eller et kollegialt organ som vedkommende er medlem av.

(2) Hvis det i samme sak blir spørsmål om flere medlemmer i et kollegialt organ er inhabile, skal ingen av dem delta i avgjørelsen om sin egen eller et annet medlems inhabilitet. Hvis det trengs for at organet skal være vedtaksført, skal alle møtende medlemmer delta. Voteringen skal protokolleres med henvisning til den aktuelle inhabilitetsgrunnen.

Kapittel 5. Taushetsplikt

§ 31. Hva taushetsplikt innebærer

(1) En opplysning som er undergitt taushetsplikt etter denne lov, skal ikke gjøres tilgjengelig for andre eller utnyttes for egne formål.

(2) En opplysning som er undergitt taushetsplikt etter andre lover, skal behandles i samsvar med de regler som er fastsatt der.

§ 32. Hvem som har taushetsplikt

(1) Taushetsplikten gjelder for enhver som skal utføre, utfører eller har utført arbeid eller oppdrag for et forvaltningsorgan eller andre som omfattes av loven, jf. § 2.

(2) Taushetsplikten gjelder bare opplysninger som man har fått tilgang eller kjennskap til i forbindelse med arbeidet eller oppdraget.

§ 33. Taushetsplikt om personlige forhold

(1) Opplysninger om noens personlige forhold er undergitt taushetsplikt.

(2) Med personlige forhold menes opplysninger om en person som det er vanlig å ville holde for seg selv, og som blant annet kan gjelde

- a) genetiske eller andre sensitive biometriske forhold
- b) helsetilstand
- c) livssyn eller politisk ståsted
- d) seksuell legning.

(3) Taushetsplikten omfatter ikke opplysninger om fødselsnummer, statsborgerskap, bosted, sivilstand, yrke, arbeidsgiver eller arbeidssted. Det samme gjelder opplysninger om straffbare forhold i verv eller ledende stilling i offentlig tjeneste.

§ 34. Taushetsplikt om drifts- eller forretningshemmeligheter

(1) Opplysninger om drifts- eller forretningshemmeligheter er undergitt taushetsplikt.

(2) Med drifts- eller forretningshemmeligheter menes opplysninger om drifts- eller forretningsmessige forhold som det er grunn til å verne om, og som blant annet kan gjelde

- a) forretningsstrategier
- b) forretningsideer
- c) oppskrifter eller produksjonsmetoder.

(3) Taushetsplikten omfatter ikke opplysninger om foretakets administrative forhold og alminnelige økonomiske forhold. Det samme gjelder opplysninger om vedtak som treffes overfor virksomheten.

§ 35. Begrensninger i og bortfall av taushetsplikt

(1) Taushetsplikten etter §§ 33 og 34 omfatter ikke opplysninger som

- a) er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige, eller som det for øvrig ikke er grunn til å holde hemmelig
- b) gjelder personer eller virksomheter som ikke kan identifiseres.

(2) Taushetsplikt om personlige forhold faller bort 20 år etter at den opplysningen gjelder, er død.

(3) Taushetsplikt om drifts- eller forretningshemmeligheter faller bort senest 60 år etter at forvaltningen fikk opplysningen.

(4) Bestemmelser i annen lov om rett eller plikt til å gi opplysninger begrenser lovbestemt taushetsplikt bare når bestemmelsen fastsetter eller klart forutsetter det.

§ 36. *Deling av opplysninger undergitt taushetsplikt*

(1) Taushetsplikt etter §§ 33 og 34 er ikke til hinder for at opplysningen deles med den opplysningen gjelder, eller med andre når vedkommende gir et gyldig og informert samtykke til det.

(2) Taushetsplikt etter §§ 33 og 34 er heller ikke til hinder for at opplysningene deles med

- a) sakens parter eller deres representanter
- b) personer i samme forvaltningsorgan som har saklig behov for opplysningen
- c) personer i andre forvaltningsorganer så langt det er nødvendig for å utføre de oppgaver som er lagt til avgiverorganet eller mottakerorganet
- d) andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse eller for å unngå vesentlig skade eller tap.

(3) Opplysninger om personlige forhold kan bare deles dersom det er nødvendig og ikke utgjør et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningen gjelder.

(4) Reglene i første til tredje ledd gjelder tilsvarende for andre som omfattes av loven.

§ 37. *Taushetsplikt for parter, partsrepresentanter og vitner*

(1) Parter, partsrepresentanter og vitner som får tilgang til opplysninger som er undergitt taushetsplikt, har selv taushetsplikt. Forvaltningsorganet skal gjøre vedkommende oppmerksom på det senest samtidig som tilgang gis.

(2) Parter og deres representanter kan likevel gjøre bruk av opplysningene så langt det er nødvendig for å ivareta partens interesser i saken.

§ 38. *Oppbevaring av opplysninger undergitt taushetsplikt*

(1) Opplysninger som er undergitt taushetsplikt, skal oppbevares trygt.

(2) For å oppfylle kravet etter første ledd skal forvaltningsorganet blant annet sørge for at uvedkommende ikke får tilgang til opplysningene, og føre kontroll med hvem som får tilgang til opplysningene.

(3) Forvaltningsorganet skal dokumentere hvilke tiltak som er truffet for å oppfylle kravene i første og annet ledd.

§ 39. *Adgang til å gi utfyllende forskrifter*

(1) Kongen kan gi nærmere forskrifter om hvilke opplysninger som skal være undergitt taushetsplikt, og om deling og oppbevaring av opplysninger undergitt taushetsplikt.

(2) Kongen kan gjøre unntak fra taushetsplikten overfor forskere og andre grupper av personer.

Kapittel 6. Innholdsmessige rammer for enkeltvedtak

§ 40. *Utøving av forvaltningsskjønn*

Forvaltningsorganet skal ikke legge vekt på utenforliggende hensyn. Forvaltningsskjønnet skal ikke være vilkårlig eller innebære usaklig forskjellsbehandling.

§ 41. *Adgangen til å sette vilkår*

I vedtak om tildeling av tillatelser eller andre goder som parten ikke har krav på, kan forvaltningsorganet sette vilkår. Vilkårene må ha saklig sammenheng med tildelingen og kan ikke være uforholdsmessig tyngende.

Kapittel 7. Enkeltvedtak – saksforberedelse og avgjørelse

§ 42. Varsel om sak

(1) Forvaltningsorganet skal varsle parten så tidlig som mulig ved forberedelsen av et enkeltvedtak. Plikten til å varsle gjelder ikke når parten har innledet saken ved søknad.

(2) Varselet skal gjøre rede for hva saken gjelder, og ellers inneholde det som er påkrevd for at parten kan ivareta sine interesser på forsvarlig måte. Varselet skal inneholde en frist for parten til å uttale seg om saken.

(3) Forvaltningsorganet skal varsle på nytt hvis saken vesentlig har endret karakter, eller hvis saken er gjenopptatt etter å ha ligget i bero i lang tid.

(4) Varsel kan unnlates dersom varsling

- a) vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres
- b) ikke er praktisk mulig eller
- c) er åpenbart unødvendig.

§ 43. Fremlegging av opplysninger for parten under saksforberedelsen

(1) Et forvaltningsorgan skal legge frem for parten opplysninger som det mottar om parten eller den virksomheten vedkommende driver eller planlegger. Det samme bør forvaltningsorganet gjøre med andre opplysninger av vesentlig betydning for avgjørelsen av saken. Parten skal få uttale seg innen en frist som forvaltningsorganet setter.

(2) Forvaltningsorganet trenger ikke å legge frem opplysninger

- a) som bekreftes av en fremstilling som parten selv har gitt eller kontrollert i forbindelse med saken
- b) når rask avgjørelse er påkrevd eller det av andre grunner ikke er praktisk mulig
- c) når det er åpenbart unødvendig, eller
- d) som parten etter innsynslova ikke har rett til innsyn i.

§ 44. Utredningsplikt og medvirkning fra parten

(1) Forvaltningsorganet skal sørge for at saken er forsvarlig utredet før det treffer vedtak. Forvaltningsorganet skal i det omfang saken tilsier, få klarlagt allmenne og private interesser som berøres, og alternative løsninger.

(2) I en sak som parten selv innleder, skal parten så langt som mulig legge frem opplysninger som kan få betydning i den. Også i andre saker bør parten legge frem slike opplysninger. Hvis parten ikke gjør dette, kan det virke inn på avgjørelsen.

(3) Særskilte regler om konsekvensutredninger kan følge av annen lov eller forskrift.

§ 45. Partens rett til innsyn i saken

En part har rett til innsyn i sakens dokumenter etter reglene i innsynslova.

§ 46. Særlige regler om mindreåriges rettigheter

(1) Blir en mindreårig part over 15 år representert av verge i saken, skal også den mindreårige få varsel etter § 42 og opplysninger etter § 43.

(2) Mindreårige parter skal ha mulighet til å gi uttrykk for sitt syn, i den grad de er i stand til å danne seg egne synspunkter på det saken gjelder. De mindreåriges syn skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet

(3) En mindreårig under 15 år skal ikke gjøres kjent med opplysninger undergitt lovbestemt taushetsplikt.

(4) Underretning om vedtaket etter § 49 skal også gis til en mindreårig part over 15 år selv om han eller hun er representert av verge i saken.

§ 47. Vedtaket

(1) Et enkeltvedtak skal være skriftlig, om ikke annet følger av § 51.

(2) Vedtaket skal være signert og opplyse om saksbehandlerens navn hvis ikke tungtveiende grunner taler mot det. Hvis vedtaket treffes etter helautomatisert saksbehandling, skal det angis i stedet.

§ 48. Krav til begrunnelse

(1) Enkeltvedtak skal ha skriftlig begrunnelse. Begrunnelsen skal tjene til å forklare sakens utfall for parten. Omfanget skal tilpasses vedtakets betydning.

(2) Begrunnelsen skal

- a) nevne de faktiske omstendighetene som har hatt mye å si for sakens utfall, og om opplysninger er innhentet fra et annet forvaltningsorgan
- b) vise til reglene som vedtaket bygger på, og i nødvendig utstrekning gjøre rede for innholdet i dem
- c) gjøre rede for de viktigste hensyn som forvaltningsorganet har lagt vekt på i sin vurdering.

(3) Begrunnelsen trenger ikke inneholde opplysninger som kan unntas fra partsinnsyn etter innsynslova § 13 a.

(4) Kongen kan for bestemte sakområder gi forskrift om at begrunnelse kan unnlates dersom særlige forhold gjør det nødvendig, eller at begrunnelse først skal gis når parten ber om det.

§ 49. Underretning

(1) Forvaltningsorganet skal selv straks sende vedtaket med begrunnelse til partene. Vedtaket skal kunngjøres offentlig når det er bestemt i lov eller forskrift.

(2) Underretning bør gis til andre som har bedt om det under saksforberedelsen, når det ikke kommer i strid med taushetsplikt.

(3) Når et forvaltningsorgan avslutter en sak uten å treffe vedtak, skal det underrette parten og personer nevnt i annet ledd.

(4) Forvaltningsorganet trenger ikke å underrette hvis det er åpenbart unødvendig og vedtaket eller avgjørelsen ikke medfører skade eller ulempe for parten.

§ 50. Opplysninger i underretningen

(1) Underretningen skal opplyse om hvordan forvaltningsorganet kan bli kontaktet om vedtaket.

(2) Hvis det kan være aktuelt i saken, skal underretningen også opplyse om

- a) fremgangsmåten ved klage
- b) retten til å se saksdokumenter
- c) forvaltningsorganets veiledningsplikt
- d) adgangen til å be om at iverksettingen av vedtaket blir utsatt
- e) adgangen til å søke fritt rettsråd
- f) særlige vilkår for søksmål etter § 52 eller annen lovbestemmelse. Har ikke underretningen med slike særlige vilkår, gjelder de ikke i saken.

Et mindretall (Innjord) foreslår som annet ledd bokstav d, slik at bokstav d til f blir bokstav e til g:

- d) adgangen til og hovedvilkårene for å få dekket sakskostnader

§ 51. Vedtak som ikke er skriftlige

(1) Et vedtak trenger ikke være skriftlig hvis avgjørelsen haster eller det av andre grunner ikke er praktisk mulig.

(2) Når et vedtak ikke er skriftlig, skal forvaltningsorganet gi opplysninger som nevnt i §§ 48 og 50 i den utstrekning vedtakssituasjonen tillater det. Parter som ikke er til stede, skal få etterfølgende underretning etter § 49.

(3) Forvaltningsorganet skal så langt som mulig bekrefte vedtaket skriftlig hvis parten ber om det. Bekreftelsen skal inneholde opplysninger som nevnt i §§ 48 og 50.

§ 52. Vilkår for å ta ut søksmål for domstolene

Forvaltningsorganet kan bestemme at søksmål om gyldigheten av vedtaket eller krav om erstatning som følge av vedtaket bare kan reises hvis parten har klaget og klagesaken er endelig avgjort. Søksmål kan likevel reises når det er gått seks måneder fra klagen ble fremsatt, hvis det ikke skyldes klageren at endelig avgjørelse ikke foreligger.

Kapittel 8. Klage

§ 53. Klagerett

(1) Et enkeltvedtak kan påklages til en klageinstans av

- a) en part
- b) andre som i vesentlig grad berøres av vedtaket
- c) en forening eller stiftelse hvis det ligger innenfor dens formål eller naturlige virkeområde å ivareta forhold som vedtaket gjelder.

(2) Den som har klagerett, kan påklage andre avgjørelser når det er bestemt i lov eller forskrift.

(3) Klageinstansens vedtak kan ikke påklages. Det gjelder også for klageinstansens vedtak om å avvise en klage.

(4) For særskilte sakområder kan Kongen gi forskrift om klageregler som utfyller eller avviker fra reglene i dette kapitlet. Forskrifter som begrenser klageretten eller på annen måte vesentlig endrer reglene til skade for partsinteresser, kan bare gis hvis det er tungtveiende grunner til det.

§ 54. Klageinstans

(1) Klageinstans for et enkeltvedtak som er truffet av et statlig forvaltningsorgan, er

- a) det forvaltningsorganet som er nærmest overordnet, eller
- b) en klagenemnd når det er bestemt i lov eller forskrift.

(2) Klageinstans for vedtak som er truffet av kommunen eller fylkeskommunen, er

- c) kommunestyret eller fylkestinget
- d) en særskilt klagenemnd eller
- e) formannskapet eller fylkesutvalget når kommunestyret eller fylkestinget har bestemt det.

(3) Klageinstans for vedtak som er truffet av kommunestyret eller fylkestinget, er departementet.

(4) Et statlig forvaltningsorgan er klageinstans for vedtak som er truffet av kommunen eller fylkeskommunen,

- f) når det er bestemt i den loven som vedtaket treffes i medhold av, eller
- g) når vedtaket er truffet etter delegering fra et statlig organ.

§ 55. Klagefrist

(1) Fristen for å klage er tre uker fra underretningen om vedtaket er kommet frem til vedkommende. Skjer underretningen ved offentlig kunngjøring, løper klagefristen fra den dagen da vedtaket ble kunngjort første gang.

(2) For den som ikke har mottatt underretning om vedtaket, løper klagefristen fra den dagen han eller hun har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til vedtaket. Hvis vedtaket går ut på å gi noen en tillatelse eller et annet gode, utløper likevel klagefristen for andre senest tre måneder etter at vedtaket ble truffet.

(3) Klagefristen går ut kl. 2400 på samme ukedag som fristen blir regnet fra. Ender fristen på en lørdag, helligdag eller 1. eller 17. mai, forlenges fristen til den nærmest følgende virkedag.

(4) I særlige tilfeller kan underinstansen eller klageinstansen forlenge klagefristen før den er utløpt.

§ 56. *Overholding av klagefristen*

(1) Klagen er fremsatt i tide når den er sendt eller levert til det forvaltningsorganet som traff vedtaket (underinstansen), før klagefristen er utløpt.

(2) Hvis klagen ikke kommer frem, må klageren sende eller levere den på nytt senest én uke etter at han eller hun ble kjent med eller burde ha forstått at klagen ikke er mottatt. Er klagefristen kortere enn én uke, må klageren sende eller levere klagen på nytt innen en frist som er like lang som den opprinnelige klagefristen.

§ 57. *Oversitting av klagefristen*

(1) Selv om klagen er fremsatt for sent, kan den tas til behandling hvis

- a) parten eller partens fullmektig ikke kan lastes for å ha oversittet fristen eller for å ha drøyd med klage etterpå, eller
- b) særlige grunner gjør det rimelig at klagen blir prøvd.

(2) Ved vurderingen av om klagen bør tas til behandling, skal det også legges vekt på om endring av vedtaket kan medføre skade eller ulempe for andre.

(3) Klagen kan ikke tas til behandling som klagesak hvis det er gått mer enn ett år siden vedtaket ble truffet.

§ 58. *Innsending, form og innhold av klagen*

(1) En klage skal

- a) fremsettes for underinstansen
- b) være undertegnet av klageren eller klagerens fullmektig, eller signert på en måte som er fastsatt i medhold av lov 15. juni 2018 nr. 44 om elektroniske tillitstjenester
- c) nevne hvilket vedtak det klages over, og om nødvendig gi opplysninger som trengs til å fastslå om klageren har klagerett og har overholdt klagefristen
- d) nevne hvilken endring som klageren ønsker i vedtaket.

(2) Klageren bør begrunne klagen.

(3) Er muntlig klage tillatt, skal forvaltningsorganet sette den opp skriftlig.

(4) Hvis en klage ikke oppfyller kravene i første ledd, skal forvaltningsorganet sette en kort frist for retting eller utfylling.

§ 59. *Underinstansens behandling av klagesaken*

(1) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal underinstansen avvise klagen, jf. likevel § 57.

(2) Underinstansen skal foreta de undersøkelser som klagen gir grunn til. Hvis noen regnes som motpart i saken, skal underinstansen varsle vedkommende snarest mulig og sette frist for å gi

uttalelse etter reglene i § 42. Underinstansen kan rette, endre eller oppheve vedtaket dersom den finner klagen begrunnet, eller i medhold av §§ 61 eller 62.

(3) Hvis underinstansen ikke treffer vedtak etter første eller annet ledd, skal den sende sakens dokumenter til klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Gir underinstansen en uttalelse om klagen til klageinstansen, skal den sende kopi av uttalelsen til partene, med mindre Kongen er klageinstans eller partene etter innsynslova § 13 a ikke kan kreve å få se uttalelsen.

Et mindretall (Backer og Fagernæs) foreslår at *tredje ledd første punktum* skal lyde:

Hvis underinstansen ikke treffer vedtak etter første eller annet ledd, skal den sende sakens dokumenter til klageinstansen så snart saken er tilrettelagt og gi klageren melding om adgangen til å kreve dekket sakskostnader etter § [x].

§ 60. Klageinstansens behandling av klagesaken

(1) Klageinstansen skal avvise klagen hvis vilkårene for å behandle den ikke er oppfylt, jf. likevel § 57.

(2) Klageinstansen skal se til at saken er utredet i samsvar med § 44 før den treffer vedtak. Klageinstansen kan prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter. Den skal vurdere de synspunktene klageren kommer med, og kan ta opp forhold som klageren ikke har nevnt. Klageinstansen kan pålegge underinstansen å foreta nærmere undersøkelser m.m.

(3) Er et statlig organ klageinstans for et vedtak fra en kommune eller fylkeskommune, kan klageinstansen endre forvaltningsskjønnet bare hvis nasjonale eller vesentlige regionale hensyn taler for det, eller hvis vedtaket er klart urimelig for en part. Det skal fremgå av vedtaket hvordan klageinstansen har lagt vekt på hensynet til det kommunale selvstyret.

(4) Vedtaket kan endres til skade for klageren bare i følgende tilfeller:

- a) Klageinstansen kommer til at klagerens interesser må vike for hensynet til allmenne eller private interesser og har sendt underretning til klageren om endringen av vedtaket senest tre måneder etter at underinstansen mottok klagen, eller
- b) vedtaket er i tillegg påklaget av en annen klager som får helt eller delvis medhold i sin klage.

(5) Klageinstansen kan selv treffe nytt vedtak i saken. Hvis klageinstansen ser grunn til det, kan den i stedet oppheve vedtaket og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.

Et mindretall (Backer og Sollie) foreslår at *tredje ledd første punktum* skal lyde:

Er et statlig organ klageinstans for vedtak truffet av en kommune eller fylkeskommune, skal klageinstansen legge vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av forvaltningsskjønnet.

Et annet mindretall (Halvorsen) foreslår at *tredje ledd første punktum* skal lyde:

Er et statlig organ klageinstans for vedtak truffet av en kommune eller fylkeskommune, skal klageinstansen legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av forvaltningsskjønnet.

Et tredje mindretall (Selle) foreslår at *tredje ledd* skal lyde:

Er et statlig organ klageinstans for vedtak truffet av en kommune eller fylkeskommune, kan klageinstansen prøve om vedtaket er innholdsmessig lovlig, er truffet av rette organ og om det er blitt til på lovlig måte.

Et mindretall (Backer, Fagernæs og Innjord) foreslår som § 61, slik at de påfølgende §§ 61 til 95 i tilfelle blir §§ 62 til 96. Av hensyn til paragrafnummeringen i utvalgets forslag blir mindretallets forslag betegnet som § x:

§ x. *Sakskostnader etter klage*

(1) Når klageinstansen endrer et vedtak til gunst for en part på grunn av feil ved vedtaket, skal parten få dekket kostnader som var nødvendige for å få endret vedtaket. Ved vurderingen av om kostnadene var nødvendige, skal det legges vekt på hvilke skritt en aktsom part med rimelighet hadde grunn til å ta. Kostnadsdekning gis ikke så langt feilen skyldes partens eget forhold.

(2) Kostnader til advokat dekkes etter sats fastsatt i medhold av lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp § 3.

(3) Krav om sakskostnader må settes frem for klageinstansen senest tre uker etter at underretning om det endrede vedtaket er kommet frem til parten. Reglene i § 55 tredje ledd og §§ 56 til 58 gjelder tilsvarende. Kravet avgjøres av klageinstansen og dekkes av førsteinstansen. Et vedtak om sakskostnader kan ikke påklages.

Et mindretall (Innjord) foreslår at *annet ledd* utgår og at *første ledd første punktum* skal lyde:

Når et vedtak etter klage blir opphevet eller endret til gunst for en part på grunn av feil ved vedtaket, skal parten få dekket kostnader som var nødvendige for å få endret vedtaket.

Kapittel 9. Retting og omgjøring

§ 61. *Retting*

(1) Forvaltningsorganet kan rette klare skrive- eller regnefeil, utelatelser og andre lignende feil i vedtak som det har truffet. Hvis en part ber om det, skal forvaltningsorganet rette slike feil.

(2) Forvaltningsorganet skal sende det rettede vedtaket til partene i saken.

§ 62. *Omgjøring av eget vedtak*

(1) Et forvaltningsorgan kan omgjøre sitt eget vedtak hvis

- a) vedtaket er ugyldig
- b) underretning om vedtaket ikke er kommet frem til parten, og vedtaket heller ikke er offentlig kunngjort
- c) endringen ikke er til skade for parten
- d) sterke allmenne eller private interesser som taler for omgjøring, veier vesentlig tyngre enn de hensyn som taler imot, eller
- e) det følger av vedtaket selv.

(2) Er vedtaket ugyldig, skal forvaltningsorganet omgjøre det.

§ 63. *Omgjøring i overordnet forvaltningsorgan*

Et overordnet forvaltningsorgan eller en klageinstans kan omgjøre et vedtak når vilkårene i § 62 er oppfylt. Et statlig organ som er klageinstans etter § 54 tredje ledd for vedtak truffet av kommunestyret eller fylkestinget, kan bare oppheve ugyldige vedtak. Særskilte klagenemnder kan ikke omgjøre vedtak etter denne paragrafen.

Et mindretall (Backer, Fagernæs og Innjord) foreslår som *annet ledd* (Backer likevel slik at henvisningen «bokstav b» i *annet ledd første punktum* utgår):

Dersom hensynet til allmenne eller private interesser tilsier det, kan et overordnet forvaltningsorgan eller en statlig klageinstans etter § 54 fjerde ledd bokstav b omgjøre et vedtak til skade for en part, selv om vilkårene etter første ledd ikke foreligger. Slik omgjøring kan skje bare hvis forvaltningsorganet

- a) har sendt varsel til parten om at vedtaket vil bli overprøvd, senest tre uker etter at det ble sendt underretning om vedtaket, og
- b) sender underretning til parten om at vedtaket er omgjort, senest tre måneder etter samme tidspunkt. Hvis omgjøringen gjelder et vedtak i en klagesak, er denne fristen tre uker.

§ 64. *Saksbehandling i omgjøringsaker*

(1) For behandling av saker om omgjøring etter §§ 62 og 63 gjelder reglene i kapittel 7 og 8, unntatt ved avslag på omgjøring og oppheving av ugyldige vedtak.

(2) Forvaltningsorganet vurderer selv om det skal behandle en anmodning om omgjøring, hvis ikke annet følger av lov eller forskrift.

Kapittel 10. Nemnder og uavhengige forvaltningsorganer

§ 65. *Virkeområdet for reglene om nemnder*

Reglene i §§ 66 til 71 gjelder for kollegiale organer i statlig forvaltning som utøver offentlig myndighet. De gjelder likevel ikke for

- a) regjeringen
- b) spørsmål som det er gitt andre regler om i lov eller forskrift.

§ 66. *Oppnevning av medlemmer i nemnder*

(1) Medlemmene av nemnda oppnevnes for fire år og kan gjenoppnevnes én gang, hvis ikke annet er fastsatt i regelgrunnlaget for nemnda.

(2) Oppnevningsmyndigheten utpeker leder og eventuelt nestleder for nemnda.

§ 67. *Opphør av verv som medlem av nemnda*

(1) Oppnevningsmyndigheten kan løse et medlem fra vervet når medlemmet

- a) ber om det av personlige grunner
- b) grovt har krenket plikter som følger med vervet.

(2) I særlige tilfeller kan oppnevningsmyndigheten løse ett eller flere medlemmer fra vervet hvis det er nødvendig for at nemnda skal ivareta sine oppgaver.

(3) Når et medlem av nemnda fratrer etter første eller annet ledd, eller dør, skal et varamedlem rykke opp eller oppnevningsmyndigheten oppnevne nytt medlem for resten av oppnevningsperioden.

§ 68. *Delegering i nemnder*

Kollegiale organer som fatter vedtak, kan delegere sin myndighet til lederen, et eller flere medlemmer av organet eller sekretariatet når det er bestemt i lov eller forskrift eller av oppnevningsmyndigheten.

§ 69. *Hvordan vedtak treffes i nemnder*

(1) Nemnder skal behandle saker og treffe vedtak i møte.

(2) Vedtak kan treffes ved sirkulasjon til nemndsmedlemmene

- a) hvis saken haster
- b) hvis saken er kurant på bakgrunn av en prinsippavgjørelse om tilsvarende forhold
- c) hvis avgjørelsen kunne vært delegert til leder eller sekretariat, eller
- d) der det er bestemt i lov eller forskrift eller det for øvrig er bestemt av oppnevningsmyndigheten.

§ 70. *Vedtaksførhet, flertallskrav og stemmeplikt*

(1) Nemnder kan treffe vedtak når mer enn halvparten av medlemmene er til stede under forhandlingene og avgir stemme. Vedtak treffes ved alminnelig flertall av de avgitte stemmene.

(2) Nemndsmedlemmer har plikt til å avgi stemme. Et medlem kan søke om å bli fritatt fra å delta i behandlingen av en sak av personlige grunner. Nemnda avgjør om medlemmet skal fritas.

(3) Vedtaket skal opplyse om eventuell dissens.

§ 71. *Møteprotokoll*

(1) Nemnder skal føre protokoll med opplysninger om når vedtak er truffet, hva vedtaket gjelder, og hva nemndas medlemmer har stemt for og imot.

(2) Kongen kan gi forskrift om krav til protokollen.

§ 72. *Uavhengige organer i statsforvaltningen*

(1) Når en lov fastsetter at et organ i statsforvaltningen er uavhengig, kan ikke andre forvaltningsorganer gi instruks til organet om saksbehandlingen eller innholdet i avgjørelsene, hverken generelt eller i den enkelte sak. Andre organer kan heller ikke omgjøre det uavhengige organets vedtak eller treffe vedtak i en sak som hører under et uavhengig organ.

(2) Avgjørelser som et uavhengig organ treffer om saksbehandlingen, innsyn eller ansattes forhold, kan påklages til det departement som organet hører under, dersom det er klagerett over tilsvarende avgjørelser truffet av andre forvaltningsorganer.

§ 73. *Særskilte klagenemnder*

(1) En særskilt klagenemnd i statsforvaltningen som er opprettet i eller i medhold av lov, kan ikke gis instruks i den enkelte sak uten hjemmel i lov.

(2) En særskilt klagenemnd kan ikke gi instruks til underinstansen eller omgjøre underinstansens vedtak uten at det er klaget.

Kapittel 11. Ugyldighet

§ 74. *Ugyldighet*

(1) Et enkeltvedtak som mangler nødvendig lovhjemmel, er ugyldig. Dette innebærer blant annet at det ikke får virkning etter sitt eget innhold. I helt særlige tilfeller kan vedtaket likevel bli opprettholdt av hensyn til en part som i god tro har innrettet seg etter det.

(2) Dersom andre feil kan ha påvirket vedtakets innhold, kan avgjørelsen bli ugyldig. Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på hva slags feil som er begått, hvor grov feilen er, og om ugyldighet er til gunst eller skade for parten.

Kapittel 12. Iverksetting og tvangsmulkt

§ 75. *Iverksetting av enkeltvedtak*

(1) Når et enkeltvedtak er truffet, kan det iverksettes straks. Dette gjelder likevel ikke der annet er fastsatt i vedtaket eller det treffes avgjørelse om utsatt iverksetting, jf. § 76.

(2) Dersom forvaltningsorganet skal iverksette vedtaket ved direkte gjennomføring, skal parten varsles før iverksetting skjer. Parten skal gis anledning til å være til stede dersom det er praktisk mulig og ikke setter gjennomføringen av avgjørelsen i fare.

(3) Iverksettingen skal være så hensynsfull som forholdene tillater.

§ 76. *Utsatt iverksetting*

(1) Forvaltningsorganet kan beslutte at vedtaket ikke kan iverksettes

- a) før klagefristen har utløpt eller klagen er avgjort
- b) før det foreligger endelig dom i søksmål som er eller vil bli reist
- c) før det foreligger uttalelse fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen når vedtaket er eller vil bli brakt inn for ombudsmannen.

(2) Hvis vedtaket blir angrepet ved klage eller søksmål, skal iverksettingen utsettes der den ikke kan gjøres om, eller der den kan utgjøre en risiko for partens liv eller helse. Dette gjelder likevel ikke dersom sterke samfunnsmessige hensyn gjør det utilrådelig, eller dersom klagen eller søksmålet er åpenbart grunnløst.

(3) Anmodninger om utsetninger skal avgjøres snarest mulig. Det kan settes vilkår for utsettingen. Avslag på anmodning om utsetting skal begrunnes.

§ 77. *Tvangsmulkt*

(1) Når det er fastsatt i lov, kan et forvaltningsorgan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at plikter som følger av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, blir etterlevd.

(2) Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et beløp som forfaller ved hver overtredelse. Tvangsmulkt påløper ikke dersom etterlevelse blir umulig og årsaken til dette ikke ligger hos den ansvarlige.

(3) Forvaltningsorganet kan i særlige tilfeller frafalle påløpt tvangsmulkt helt eller delvis. Avgjørelsen er ikke enkeltvedtak.

(4) Tvangsmulkt tilfaller statskassen.

(5) Er parten uenig i at tvangsmulkt er påløpt i det omfang forvaltningen hevder, kan dette påklages. Reglene i kapittel 8 gjelder tilsvarende.

Kapittel 13. Administrative sanksjoner

§ 78. *Virkeområde*

Reglene i dette kapitlet gjelder for administrative sanksjoner. Med administrativ sanksjon menes en negativ reaksjon som kan ilegges av et forvaltningsorgan, som retter seg mot en begått overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som regnes som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjon.

§ 79. *Overtredelsesgebyr*

(1) Et forvaltningsorgan kan ilegge overtredelsesgebyr (lovbrottsgebyr) når det er fastsatt i lov.

(2) Overtredelsesgebyr kan ilegges etter faste satser eller utmåles i det enkelte tilfelle (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme som må fastsettes i eller i medhold av lov. Departementet kan gi forskrift om slike rammer.

(3) Ved individuell utmåling av overtredelsesgebyr mot fysiske personer kan det blant annet legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, fordeler som er eller kunne vært oppnådd ved lovbruddet, samt overtrederens skyld og økonomiske evne. For foretak gjelder § 81 annet ledd.

(4) Varsel etter § 42 kan unnlates når overtredelsesgebyr ilegges på stedet.

(5) Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet. Lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere.

(6) Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.

§ 80. *Administrativt rettighetstap*

(1) Et forvaltningsorgan kan ilegge administrativt rettighetstap når det er fastsatt i lov. Administrativt rettighetstap består i at en offentlig tillatelse trekkes tilbake eller begrenses når dette utgjør en administrativ sanksjon etter § 78.

(2) Administrativt rettighetstap kan bare ilegges så langt det etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig fremstår som forholdsmessig. Vedtaket skal gjelde for en bestemt tid.

§ 81 *Administrativ foretakssanksjon*

(1) Når det er fastsatt i lov at det kan ilegges administrativ sanksjon overfor et foretak, kan sanksjon ilegges selv om ingen enkeltperson har utvist skyld. Med foretak menes selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.

(2) Ved avgjørelsen av om et foretak skal ilegges administrativ sanksjon og ved individuell utmåling av sanksjonen kan det blant annet tas hensyn til

- a) sanksjonens preventive virkning
- b) overtredelsens grovhet, og om noen som handler på vegne av foretaket, har utvist skyld
- c) om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen
- d) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser
- e) om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
- f) om det foreligger gjentakelse
- g) foretakets økonomiske evne
- h) om andre reaksjoner som følge av lovbruddet blir ilagt foretaket eller noen som har handlet på vegne av det, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt administrativ sanksjon eller straff
- i) om overenskomst med fremmed stat eller internasjonal organisasjon forutsetter bruk av administrativ foretakssanksjon eller foretaksstraff.

§ 82. *Samordning av sanksjonssaker*

(1) Dersom et forvaltningsorgan har grunn til å anta at både straff og administrativ sanksjon kan være en aktuell reaksjon mot samme forhold, må organet i samråd med påtalemyndigheten avklare om forholdet skal forfølges strafferettslig, administrativt eller både strafferettslig og administrativt.

(2) Dersom et forvaltningsorgan har grunn til å anta at det også for et annet organ kan være aktuelt å ilegge administrativ sanksjon mot samme forhold, må forvaltningsorganet sørge for en samordning av behandlingen av spørsmålet om å ilegge sanksjoner.

§ 83. *Orientering om taushetsrett mv.*

I sak om administrativ sanksjon skal forvaltningsorganet gjøre parter som det er aktuelt for, oppmerksom på at det kan foreligge en rett til ikke å svare på spørsmål eller utlevere dokumenter eller gjenstander når svaret eller utleveringen vil kunne utsette vedkommende for administrativ sanksjon eller straff. Orienteringsplikten gjelder ikke der parten må antas å være kjent med at det kan foreligge en slik rett.

§ 84. *Underretning om sakens utfall*

Når en sak om administrativ sanksjon avsluttes i førsteinstansen med at sanksjon ikke ilegges, skal parten underrettes om dette i samsvar med § 49 tredje ledd. Grunnlaget for at saken avsluttes, skal samtidig kort angis.

§ 85. *Domstolenes kompetanse ved prøving av vedtak om administrative sanksjoner*

Ved prøving av vedtak om administrative sanksjoner kan retten prøve alle sider av saken.

Kapittel 14. Forskrifter mv.

§ 86. *Utredningsplikt for forskrifter*

(1) Før forvaltningsorganet fastsetter, endrer eller opphever en forskrift, skal det utrede behovet for forskriften, alternative tiltak og virkninger som forskriften vil ha for allmenne og private interesser som den vil berøre.

(2) Omfanget av utredningen skal tilpasses sakens viktighet for berørte allmenne og private interesser og behovet for en rask avgjørelse.

§ 87. *Oppstart av arbeid med forskrift*

Når et forvaltningsorgan begynner et arbeid med å forberede en ny forskrift eller endringsforskrift av vesentlig betydning, bør det kunngjøre dette elektronisk eller på annen måte.

§ 88. *Høring*

(1) Offentlige og private institusjoner og organisasjoner skal få uttale seg før en forskrift blir fastsatt, endret eller opphevet, når forskriften skal gjelde for dem eller de ivaretar interesser som vil bli berørt. Så langt det trengs for å få saken allsidig opplyst, skal uttalelse også søkes innhentet fra andre. Høringer skal være åpne for innspill fra alle.

(2) Forvaltningsorganet bestemmer hvordan høringen gjennomføres, og skal sette frist for å gi uttalelse. Høringsfristen skal tilpasses forskriftens omfang og betydning. Den bør settes slik at høringsinstansene får reell mulighet for medvirkning. Fristen bør være minst to måneder hvis ikke særlige grunner tilsier en kortere frist.

(3) Forvaltningsorganet kan unnlate høring når

- a) rask avgjørelse er nødvendig
- b) det kan vanskeliggjøre gjennomføringen av forskriften eller svekke dens effektivitet eller
- c) det er åpenbart unødvendig.

§ 89. *Formkrav*

En forskrift skal

- a) uttrykkelig vise til den eller de bestemmelser som gir forvaltningsorganet hjemmel til å utferdige forskriften, og dessuten ha en henvisning i samsvar med EØS-høringsloven § 12 hvis forskriften inneholder tekniske regler i henhold til den loven
- b) nevne det eller de forvaltningsorganer som har gitt forskriften
- c) betegnes som forskrift.

§ 90. *Kunngjøring*

(1) En forskrift skal kunngjøres i Norsk Lovtidend så snart den er vedtatt.

(2) Kongen kan bestemme for enkelte sakområder eller tilfeller der kunngjøring i Norsk Lovtidend ikke er hensiktsmessig på grunn av forskriftens art, innhold eller virkeområde, at forskriften kan kunngjøres på en annen måte.

§ 91. *Virkning av manglende kunngjøring*

(1) En forskrift kan bare anvendes til skade for den enkelte hvis den er kunngjort etter § 90, eller hvis vedkommende kjente til forskriften eller burde gjøre det fordi den er kunngjort på annen forsvarlig måte

(2) Første ledd gjelder ikke for forskrifter som må virke straks. Slike forskrifter skal publiseres på annen hensiktsmessig måte og kunngjøres etter § 90 så snart som mulig.

§ 92. *Adgangen til å fravike forskrifter*

Et forvaltningsorgan kan fravike en forskrift i enkeltsaker bare hvis hjemmelsloven eller forskriften selv gir adgang til det.

§ 93. *Informasjon om instruksjer og veiledninger*

Et forvaltningsorgan som har fastsatt generelle instruksjer og veiledninger, skal sikre at de er tilgjengelige for allmennheten så lenge de har aktuell betydning.

Kapittel 15. Avsluttende bestemmelser

§ 94. *Ikraftsetting*

(1) Loven trer i kraft når Kongen bestemmer.

(2) Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven).

§ 95. *Endringer i andre lover*

1. Lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova) endres slik:

Lovens tittel skal lyde: Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (innsynslova).

§ 8 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Organet kan ikkje i noko høve krevje betaling frå ein part i ei forvaltningssak som krev innsyn i dokument i saka si.

§ 11 nytt tredje punktum skal lyde:

Når ein part i ei forvaltningssak krev innsyn i opplysningar som kjem saka ved, skal organet leggje vekt på kor sterk interesse parten har i å få innsyn.

Ny § 13 a skal lyde:

§ 13 a. *Partens rett til innsyn i opplysningar som er underlagde teieplikt*

Ein part i ei forvaltningssak som krev innsyn i saka si, har rett til innsyn utan hinder av § 13. Retten til innsyn i opplysningar som er underlagde teieplikt, gjeld likevel ikkje

- a) opplysningar som det av omsyn til partens helse eller forhold til personar som står parten nær, må reknast som utilrådeleg at parten får kjennskap til
- b) opplysningar om ein annan persons helseforhold når det ikkje har mykje å seie for parten å kjenne til dei
- c) opplysningar om tekniske innretningar, produksjonsmetodar, forretningsanalysar og utrekningar og forretningsløyndommar elles når desse opplysningane kan utnyttast av andre dei i deira næringsverksemd
- d) namnet på ei kjelde til ein opplysning når særlege grunnar taler for det
- e) andre opplysningar som av særlege grunnar ikkje bør bringast vidare.

Dersom ein part blir nekta innsyn i opplysningar som er nemnde i andre ledd bokstav a, skal ein representant for parten etter førespurnad få innsyn i opplysningane.

Den som får innsyn i opplysningar som er underlagde teieplikt, har sjølv teieplikt etter forvaltningsloven kapittel 5.

Ny § 15 a skal lyde:

§ 15 a. *Partens rett til innsyn i faktiske opplysningar*

Ein part i ei forvaltningssak som krev innsyn i saka si, har rett til innsyn i faktiske opplysningar i interne dokument etter §§ 14 og 15 dersom dei ikkje er tilgjengelege på anna vis eller dei ikkje har noko å seie for avgjerda.

2. (forslag til bestemmelse i [tolkeloven])

Et forvaltningsorgan skal ikke bruke barn til å tolke eller formidle informasjon mellom forvaltningen og personer som mangler tilstrekkelige språkferdigheter til å kommunisere direkte med forvaltningen. Unntak kan gjøres

- a) når det er nødvendig for å unngå tap av liv eller alvorlig helseskade eller i andre nødsituasjoner
- b) når det er forsvarlig ut fra hensynet til barnet og omstendighetene for øvrig.